

Ірина Мельничук,

доктор педагогічних наук, професор,
Тернопільський державний медичний
університет імені І.Я.Горбачевського
(м. Тернопіль)

Iryna Melnychuk,

doctor of pedagogical sciences, professor,
Ternopil state medical university
of the name of I.Ya.Gorbachevskiy
(Ternopil)

Людмила Романишина,

доктор педагогічних наук, професор,
Хмельницький національний університет,
(м. Хмельницький)

Lyudmyla Romanishina,

doctor of pedagogical sciences, professor,
Khmel'nickiy national university
(Khmel'nickiy)

УДК 37.03+316
ББК 74.62

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ В СІЛЬСЬКИХ УМОВАХ

SOCIALIZATION OF PERSONALITY IS IN RURAL TERMS

У статті обґрунтовано сутність процесу соціалізації. Розкрито специфіку роботи навчально-практичних центрів первинної медико-санітарної допомоги Тернопільського державного медичного університету імені І.Я.Горбачевського як оптимального шляху для покращення надання медичних послуг на селі. Проаналізовано особливості роботи студентів та інтернів у напрямі соціалізації особистості в сільських умовах.

Ключові слова: соціалізація, навчально-практичний центр первинної медико-санітарної допомоги

In the article grounded essence of process of socialization. The specific of work is exposed educational-practical centers of primary medical-sanitary help of the Ternopil state medical university of the name of I.Ya.Gorbachevskiy as optimum way for the improvement of grant of medical services on a village. The features of work of students are analysed in the direction of socialization of personality in rural terms.

Keywords: socialization, educational-practical center of primary medical-sanitary help

В статье обоснована сущность процесса социализации. Раскрыта специфика работы учебно-практических центров первичной медико-санитарной помощи Тернопольского государственного медицинского университета имени И.Я.Горбачевского как оптимального пути для улучшения предоставления медицинских услуг на селе. Проанализированы особенности работы студентов и интернов в направлении социализации личности в сельских условиях.

Ключевые слова: социализация, учебно-практический центр первичной медико-санитарной помощи

Постановка проблеми. Соціалізація як процес повної інтеграції особистості в соціальну систему передбачає входження індивіда в соціум, при якому змінюється структура особистості та структура суспільства. Теорія соціалізації бере початок з робіт французького соціолога та соціального психолога Г. Тарда (1843-1904). На думку дослідника, основне значення має наслідування, яке існує у формі звичаїв, традицій, моди, в результаті якого, виникають суспільні цінності та норми, а індивіди, засвоюючи їх – соціалізуються.

Аналіз наукових джерел свідчить, що поняття «соціалізація» почало активно використовуватися починаючи з 40-х років ХХ ст. у роботах американських дослідників А. Госліна, І. Толмена, Є. Маккобі. З кінця 60-х представники біхевіоризму розглядали соціалізацію як процес соціального навчання, представники гуманістичної психології розглядали соціальне становлення і розвиток як самоактуалізацію Я-концепції.

У структурно-функціональному напрямку американської соціології процес соціалізації розкривався через процес «адаптації». Великий вклад у розробку концепції соціалізації вніс відомий американський соціолог Р. Мертон. Він запропонував типологію соціальної адаптації особистості до існуючих в суспільстві культурних цінностей і норм. В основі його типології – співвідношення визнання людиною цінностей і норм їх досягнення.

Таким чином, соціалізація розглядається через поняття адаптації як процес пристосування до культурних, психологічних і соціальних факторам навколишнього середовища.

В умовах інформатизації та технологізації усіх сфер суспільного життя особливої значущості набувають процеси адаптації сільського населення до активного використання сучасних інновацій у сфері охорони здоров'я. Виходячи із зазначеного, **метою** статті визначено висвітлення сучасних процесів соціалізації особистості в сільських умовах. **Завдання** дослідження полягає у розкритті практичних аспектів реалізації мети на прикладі роботи навчально-практичних центрів первинної медико-санітарної допомоги, створених Тернопільським державним медичним університетом імені І.Я.Горбачевського.

Виклад основного матеріалу. Навчально-практичні центри первинної медико-санітарної допомоги (НПЦПМСД) Тернопільського державного медичного університету імені І.Я.Горбачевського створені відповідно до ст. 30 та ст. 63 Закону України «Про вищу освіту» та Наказу МОЗ України [] в таких сільських населених пунктах Тернопільської області: Гнилиці (Підволочимський р-н), Зарубинці (Збаразький р-н), Великий Говилів (Теребовлянський р-н), Увисла (Гусятинський р-н), Кокошинці (Гусятинський р-н).

Навчально-практичні центри первинної медико-санітарної допомоги є навчальним підрозділом ТДМУ для проходження практичного навчання студентів старших курсів медичного і стоматологічного факультетів та лікарів-інтернів факультету післядипломної освіти.

Навчальний процес в НПЦПМСД проводиться під безпосереднім контролем викладачів кафедри поліклінічної справи та сімейної медицини й інших клінічних кафедр. Одночасно з навчанням студенти, лікарі-інтерни та викладачі університету проводять лікувально-профілактичну роботу, щодо надання первинної медичної допомоги сільському населенню, раннього виявлення хворих, проведення диспансеризації та профілактичних заходів. У центрах ведеться навчальна, облікова та звітна документація, аналогічна документації, передбаченій наказами Міністерства охорони здоров'я України і Державного комітету статистики України. Оперативне керівництво Навчально-практичним центром первинної медико-санітарної допомоги здійснює керівник, який підпорядковується і звітує про виконання навчально-практичної роботи студентами та інтернами проректору з лікувальної роботи.

Метою створення навчально-практичних центрів є:

- проходження практики студентами старших курсів та лікарями-інтернами медичного та стоматологічного факультетів;

- профорієнтація випускників для роботи в сільській місцевості;

- надання медичної допомоги населенню села.

Навчально-практичні центри створені у селах як зразок фельдшерсько-акушерських пунктів та лікарських амбулаторій (амбулаторій загальної практики – сімейної медицини) в розрізі програми реформування медичної галузі Тернопільської області.

У структурі кожного Навчально-практичного центру первинної медико-санітарної допомоги передбачено кабінет лікаря загальної практики, стоматологічний кабінет, допоміжні кабінети, аптечний пункт та житловий блок з усіма побутовими зручностями для студентів-практикантів (кухня із сучасним обладнанням, санвузол з душовою, індивідуальне опалення та супутникове телебачення).

Навчально-практичні центри первинної медико-санітарної допомоги оснащені типовим обладнанням:

- сумка сімейного лікаря з набором медикаментів та медичних інструментів;

- електрокардіограф «Юкард - 100» з можливістю дистанційної передачі електрокардіограми в університетську лікарню та отримання консультативного заключення по мережі Інтернет;

- небулайзер «Омрон»;

- стоматологічна установка «Сатва» сучасного зразка;

- персональний комп'ютер з програмою «Реєстратура»;

- табельне оснащення згідно наказу МОЗ України № 308 від 22.05.2006р. «Про затвердження табеля оснащення фельдшерсько-акушерських пунктів, лікарських амбулаторій».

Мобільний зв'язок, підключення до мережі інтернет та наявність програми Skype дозволяє студенту або лікарю-інтерну отримати консультацію у відео-режимі з провідними спеціалістами університетської лікарні.

Основними завданнями діяльності Навчально-практичних центрів первинної медико-санітарної допомоги на селі є:

1. Відпрацювання алгоритмів надання медичної допомоги сільському населенню, якому складно отримати термінове відповідне лікування в обласних і міських медичних закладах:

- першу та невідкладну лікарську допомогу при гострих та несподіваних захворюваннях, травмах, отруєннях та нещасних випадках;

- надання ургентної і планової стоматологічної допомоги;

- надання лікарської допомоги вдома людям, які за станом здоров'я не можуть відвідати амбулаторії.

2. Формування у студентів і лікарів-інтернів знань, умінь і навичок проведення:

- диспансеризації населення з подворовими обходами для оформлення паспортів сім'ї;

- профілактичних оглядів;

- експертизи тимчасової непрацездатності й у відборі осіб для санаторно-курортного лікування;

- заповнення відповідної медичної документації.

3. Участь студентів і лікарів-інтернів у протиепідемічних заходах; проведення вакцинації населення; виявлення інфекційних хворих; динамічний нагляд за особами, які були у контакті з інфекційними хворими, реконвалесцентами.

4. Організація та проведення санітарно-освітньої роботи серед сільського населення.

Навчально-практичні центри первинної медико-санітарної допомоги розташовані у капітально відремонтованих приміщеннях фельдшерсько-акушерських пунктів. Новітня апаратура і сучасна комп'ютерна техніка, наприклад, електрокардіографічний комплекс Юкард-10, дають змогу лікарям-інтернам передавати електрокардіограми за допомогою модуля GSM в Тернопільську університетську лікарню для отримання висновку та рекомендацій кардіолога.

Таким чином, прийом сільського населення ведеться студентами та лікарями-інтернами, які при необхідності консультуються з викладачами Тернопільської університетської лікарні через аудіо-, відеосистему, ведуть відбір проблемних хворих для щотижневої консультації провідними фахівцями університетської лікарні.

У навчально-практичних центрах студенти та інтерни проходять практичне навчання, що дає змогу ознайомитися з реаліями сільської медицини та набути навичок надання медичної допомоги цій категорії населення, підготувати майбутніх фахівців до роботи в сільській місцевості.

За допомогою програми Skype жителі сільської місцевості мають можливість інтернет-конференц-зв'язку з Тернопільською університетською лікарнею (а у перспективі – з іншими медичними закладами області).

У Тернопільському медичному університеті створений навчально-практичний центр телекомунікаційних технологій з системою запису (самозапису) пацієнтів на консультації та обстеження з використанням програми «Реєстратура». До системи запису долучилися 12 лікувально-профілактичних закладів міського підпорядкування і 17 районних лікарень Тернопільської області.

У навчально-практичних центрах первинної медико-санітарної допомоги діє лабораторія для виконання необхідних аналізів і з можливістю передачі їх зображення на кафедру патологічної анатомії та міжкафедральну науково-клінічну лабораторію з отриманням висновку в режимі on-line. Тому кабінет лікаря для прийому сільського населення в навчально-практичних центрах первинної медико-санітарної допомоги оснащений комп'ютерною системою із відеозв'язком з університетською лікарнею, ЕКГ-апаратом; в наявності є весь стерильний інструментарій та набір медикаментів, необхідний для надання невідкладної догоспітальної допомоги.

Персонал працює вахтовим методом. Бригади щотижня змінюють одна одну і надають медичну допомогу цілодобово. Університет подбав про якнайкращі умови праці та проживання медиків. У свою чергу, сільські жителі, більшість з яких уже пенсійного віку, також задоволені відкриттям такого закладу. Медичні послуги вони отримують безкоштовно. Всі витрати – за рахунок університету. За його кошти придбано сучасну медичну апаратуру, зокрема кардіограф та стоматологічне устаткування. Наприклад, у разі потреби із сільського навчально-практичного центру первинної медико-санітарної допомоги через Інтернет електрокардіограми надходять фахівцям кардіологічного відділення Тернопільської університетської лікарні, які їх розшифровують і надають свої висновки та рекомендації. У такий спосіб жителі села мають змогу проконсультуватись у професора чи доцента.

Упровадження системи запису (самозапису) пацієнтів – перший етап у створенні і встановленні веб-інтегрованої телекомунікаційної системи у лікувальних закладах Тернополя та області, зокрема, в сільській місцевості. Наступні етапи – створення бази даних пацієнтів та системи електронного документообігу. Запис до лікаря через систему електронного запису через інтернет забирає 1-2 хвилини. Треба лише зайти на сайт <http://www.medicine.te.ua> і зареєструватися, щоб вибрати зручний для себе день і час прийому у лікаря. Схема здійснення запису (самозапису) пацієнтів на консультацію до спеціалістів вторинного або третинного рівнів на сайті www.medicine.te.ua

Для контролю самозапису на кафедрах медичного університету визначені відповідальні за своєчасне введення графіків прийому пацієнтів професорами та доцентами, а також працівники кафедр, які безпосередньо здійснюють введення графіків у систему. Ці працівники уже пройшли навчання з користування системою запису (самозапису) пацієнтів на консультації у навчально-практичному центрі телекомунікаційних технологій медичного університету з видачею відповідних сертифікатів.

Здійснюється ретельний контроль за своєчасним розміщенням співробітниками кафедр графіків консультативного прийому та обстежень пацієнтів з розміщенням відповідної інформації про виявлені недоліки на сайті університету.

За результатами самозапису в 2012 році було записано 442 пацієнти, з них 191 пацієнт до викладачів Тернопільського державного медичного університету. З початку 2013 року вже записано 79 пацієнтів, з них 53 пацієнти записалися до викладачів університету [1].

Висновки. Створення у сільській місцевості навчально-практичних центрів первинної медико-санітарної допомоги – це не тільки нова форма підготовки сімейних лікарів, вдосконалення їхніх практичних навичок, оскільки студенти 6-го курсу та інтерни адаптуються (соціалізуються) до ролі практикуючого лікаря на селі, ведуть навчальну та звітну документацію, аналогічну документації, що передбачена наказами МОЗ України та Державного комітету статистики України. Нова форма підготовки лікарів, що здійснюється на навчально-виробничих базах у сільській місцевості, дозволяє водночас перевірити та реалізувати набуті теоретичні знання й практичні навички та безпосередньо ознайомитись зі специфікою роботи сімейного лікаря. Водночас реалізується можливість покращення медичного обслуговування сільського населення, що сприяє його соціалізації у нових соціально-економічних умовах інформатизації та комп'ютеризації усіх сфер життєдіяльності людини.

1. Навчально-практичні центри первинної медико-санітарної допомоги – нова форма підготовки сімейних лікарів / Л. Я. Ковальчук, В. Б. Гоцинський, Л. С. Бабинець та ін. // Сімейна медицина. – 2010. – №3. – С. 3-5.
2. Про затвердження Положення про центр первинної медичної (медико-санітарної) допомоги та положень про його підрозділи [Електронний ресурс] / Наказ МОЗ України – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1484-11>